

Berek László²⁴⁴: Az Óbudai Egyetem Digitális Archívuma (ÓDA) a nyílt tudományos kommunikáció és a dokumentumok biztonságos megőrzése szolgálatában

Absztrakt: Az egyetemeken és kutatóhelyeken működő repozitóriumok az elmúlt években nélkülözhetetlenné váltak a tudományos kommunikációba való bekapcsolódáshoz. Magyarországi viszonylatban a minősített repozitóriumok segítik az egyes intézményeket teljes körűen kapcsolódni a Magyar Tudományos Művek Tára (MTMT) adatbázisához. Nemzetközi szinten pedig külföldi szervereken működő tudományági repozitóriumokba juthat el egy-egy intézmény tudásanyaga. A repozitóriumok segítségével az egyetemen készült kutatási eredmények olyan módon kerülnek archiválásra, hogy a hosszú távú biztonságos megőrzés és hozzáférhetőség biztosítása mellett, könnyedén tudjanak bekapcsolódni a világ tudományos vérkeringésébe.

A repozitóriumszoftverek fontos feladatai közé tartozik, hogy az intézmény kutatási eredményei megőrzésre kerüljenek és az Open-Access elveinek megfelelően történjen azok szolgáltatása. Szükséges, hogy ezek a szoftverek képesek legyenek megfelelni a következő biztonsági elvárásoknak: a tárolt adatok és dokumentumok hozzáféréseinek felhasználói/csoport szintű beállítása; embargókezelés esetleges használata bizalmasan kezelt illetve titkosított dokumentumok esetében. Az Óbudai Egyetemen az Egyetemi Könyvtár által üzemeltetett repozitórium (ÓDA) látja el ezeket a fontos feladatokat. A gyűjtemény helyet ad az egyetemen készült szakdolgozatoknak, TDK dolgozatoknak, PhD disszertációknak, konferenciaközleményeknek és oktatói publikációknak. Egy digitális intézménytörténeti gyűjtemény is az ÓDA részét képezi, melyben az Óbudai Egyetem és jogelőd intézményeinek történeti dokumentumai kutathatók. Ez a gyűjteményrész az Egyetemi Könyvtár digitalizálási munkálatai segítségével bővül, mivel ezek a dokumentumok jelenleg csak nyomtatott formában léteznek. A digitalizálás folyamata jelenti az intézménytörténeti dokumentumok számára is a biztonságos, hosszú távú megőrzést.

A tudományos publikációk változásai

A tudományos kommunikáció változásainak hatására az egyetemeken és kutatóhelyeken könyvtárainak új kihívásokkal kellett szembenézniük. A tudományos és szakkönyvtárak egyik fontos feladata a szakterületen és a fenntartó intézményben létrejött tudásvagyon biztonságos szolgáltatása, védelme és hosszú távú megőrzése. A kutatóhelyek és egyetemeken kutatóinak szakmai előrehaladásuk és elfogadottságuk érdekében is folyamatosan publikálniuk kell. A tudományos kommunikáció információrobbanása az 1950-es évektől kezdve meghatározza a növekedést.

Az információrobbanás legfőbb okai:

- egyre több pénzt fordítanak a tudományos kutatásra és a résztvevő kutatók száma folyamatosan nő;
- a ráfordított anyagi támogatások és a kutatók megnövekedett száma egyre inkább konkurenciaharcot eredményez;
- a támogatások forrásai pályázatok, szponzorok és maguk az intézmények, ahol a kutató szerződésben van;
  - o pályázat esetén az eredményeket mindenképp publikálni kell, ezzel is bizonyítva a kutatás létét;
  - o szponzor esetében elvárás, hogy minél több minőségi publikációban említsék meg a szponzort;

²⁴⁴ Óbudai Egyetem, berek.laszlo@lib.uni-obuda.hu

- az intézmény esetében, a kutatásra fordított pénz megtérülését várja el a támogató. Ebben az esetben a kutató karrierje és a publikációk segítségével elnyerhető további támogatások sem elhanyagolható tényezők.
- végül a kutatók önálló megítélésének tényezője is eredményezi az exponenciálisan növekvő publikációs számot. Pályázatok, beosztás, karrier, tudományos fokozatok.

Mindezek következményeként a '60-as évektől kezdve, mind a mai napig áll a kijelentés: Publikálj vagy pusztulj el! ~ Publish or perish!

A tudományos kommunikáció - leegyszerűsítve - a kutatási eredmények és publikációk létrehozásából; minőségi ellenőrzéséből, lektorálásából; az elkészült közlemények megjelentetéséből és terjesztéséből ; valamint a hosszú távú biztonságos megőrzésből és szolgáltatásból épül fel. Az informatika és a kommunikációs technológiák fejlődése természetesen hatással volt a tudományos élet minden területére. Az előzőekben felsorolt tényezők mellé elhelyezhetjük ezt az állítást is.

A tudományos kommunikáció, a publikálás hagyományos formái közé tartoznak a szakkönyvek és tudományos folyóiratok, konferencia- és tanulmánykötetek. Az így publikált közlemények számbavétele és archiválása a '70-es évekre egyre nehezebbé vált az egyes országok és a nemzetközi központok számára. Ekkor jelentek meg a nyomtatott dokumentumokon a könyvek és monografikus kiadványok (ISBN), valamint a folyóiratok és időszaki kiadványok (ISSN) nemzetközi nyilvántartását megvalósító azonosítós számok. Az országok nemzeti könyvtárai azóta is működtetik az ISBN és ISSN irodákat, melyek feladata, hogy az adott ország dokumentumtermését nemzetközi szabványos formában nyilvántartsák.

Az információrobbanás, a számítástechnika és a hálózatok fejlődése megteremtette a publikálás, hagyományostól eltérő lehetőségeit. Az elektronikus, online publikálás formái:

- kiadók elektronikus felületei;
- adatbázis-szolgáltatók;
- open-access folyóiratok, kiadványok;
- tudományterületi repozitóriumok;
- intézményi repozitóriumok;
- elektronikus magánkiadás.

Az ISBN/ISSN és a kötelespéldány szolgáltatás segítségével a nyomtatott dokumentumok számbavétele, követhetősége és visszakereshetősége biztosított. A kiadónak kell még a megjelenés előtt igényelnie az egyedi azonosítót az Országos Széchényi Könyvtár ISBN Irodájától. Amint a kiadó megkapja a számot, megkezdheti a kiadási folyamatot. Az ISBN igénylése és a megjelenés után a kiadó felelőssége, hogy a kiadványnak megfelelő számú kötelespéldányokat megküldje a nemzeti könyvtárnak. Ezek után a könyvtár a példány adatai alapján elkészíti a szabványos bibliográfiai leírást és rögzíti azokat rendszerében. [1]

Elektronikus dokumentumok azonosítása

Látható, hogy a nyomtatott dokumentumok esetén a visszakereshetőség, a biztonságos megőrzés és a nemzeti/nemzetközi számbavétel megoldott. Az elektronikus, csak online megjelenő publikációk, dokumentumok pontos azonosítására megoldást kellett találni. A hivatkozások esetében, szabvány szinten meghatározták az internetes források formáját. A forrás URL-je (Uniform Resource Locator) és a letöltés dátuma kötelező elemek. A probléma az ilyen típusú hivatkozásnál, hogy az URL-cím bármikor megváltozhat, de akár meg is szűnhet.

A tudományos publikációk online megjelenésével szükségessé vált valamilyen egyedi azonosító használata, amely felépítésében és rendszerében megfelel a hosszú távú biztonságos megőrzés, az egyértelmű beazonosíthatóság és a visszakereshetőség követelményeinek.

URN

Az URN (Uniform Resource Names) rendszere egy állandó azonosítót rendel az internetes dokumentumok – nem feltétlen állandó – URL címéhez. Az ISBN/ISSN rendszerhez hasonlóan irodák és ügynökségek központi adatbázisban rögzítik az URN azonosítókat, így esetleges címváltozásakor elég egy módosítást eszközölni és a használt URN azonosítók továbbra is a helyes dokumentumra fognak mutatni. Magyarországon az Országos Széchényi Könyvtár működteti a rendszert: URN:NBM²⁴⁵ National Bibliography Number. A rendszerben bárki igényelhet azonosítót elektronikus dokumentumaihoz, módosíthatja a kapcsolt URL-t, valamint feloldhatja az adatbázis segítségével az URN-t.

Az URN azonosító világviszonylatban egyedi, így a “gondosan” kezelt adatok segítségével a hosszú távú elérés problémáját megoldja. A rendszerben tárolt adatok helyessége a dokumentumgazda felelőssége. A probléma akkor van, ha az adott URL tartalmilag megváltozik, de az adatbázisban nem történik módosítás.

DOI

A Digital Object Identifier – DOI – elektronikus, online dokumentumok (szöveg-, kép-, hang-, videofájl stb.) azonosítására szolgál. Az online tudományos kommunikáció jelenleg általánosan elfogadott és használt azonosítója. A DOI-t a Crossref és a Datacite központoktól igényelhet a kiadó. Az URN-hez képest ez biztosítja a hosszú távú biztonságos megőrzést. A kiadó felelős az igényelt és kiosztott DOI-t felhasználó publikációk adatainak helyességéért. A biztonságos megőrzést segíti az is, hogy a DOI azonosítót nem csak metaadat szinten, de a dokumentum hordozóján is egyértelműen szerepeltetni kell. Tehát például egy DOI-val ellátott elektronikus folyóiratcikk esetében az azonosító a fejlécben, látható módon kell szerepeljen. [2]

Az azonosító általánosan használt a legnagyobb szakirodalmi adatbázisokban, repozitóriumokban, elektronikus könyvekben - tanulmány/fejezet szinten is akár -, valamint a tudományos folyóiratokban, folyóiratcikkben. Magyarországon a 2011. évi CCIV törvény előírja, hogy a doktori értekezéseket digitális formában, teljes szövegben, DOI azonosítóval ellátva nyilvánosan elérhető módon kell tárolni. “A doktori értekezést és téziseit elektronikus formában a Magyar Tudományos Művek Tárában, az általánosan elfogadott nemzetközi gyakorlatnak megfelelő (DOI) azonosítóval ellátva, mindenki számára hozzáférhetővé kell tenni.”²⁴⁶ [3]

Az online publikálás előnyei és hátrányai

Az elektronikus, online publikálás, illetve a dokumentumok elhelyezése nyilvános (open-access) módon, a következő előnyökkel jár:

- Átfutási idő csökken – Folyóiratcikkben esetében, lényeges kérdés, hogy a legfrissbb kutatási eredmények minél hamarabb megjelenjenek. Ebben a folyamatban minden elektronikus úton zajlik, így csökken a cikk megírása és a megjelenés között eltelt idő.
- A kiadás költsége csökken – A folyamat elektronikus voltából adódóan.
- Open-access kiadvány és repozitórium esetében a keresők releváns találatként mutatják az adott dokumentumot a találati listában.
- Elsőbbségi közlés bizonyítása – A repozitóriumban tárolt kutatási eredmények többek között tartalmazzák a legfontosabb – akár bizonyító erejű – adatokat, a kutató nevét és a feltöltés dátumát.
- Minimális helyigény – Ha a repozitóriumban elhelyezett dokumentumokat papír alapon, hagyományos formában tárolnánk, az a biztonságos megőrzéssel, a környezetvédelemmel és a tárolással kapcsolatos problémákat is felvethetne.
- Láthatóság növekszik – A nyilvánosan hozzáférhető adatok és a repozitóriumok egymással való összekapcsolása miatt egy dokumentum több kereső felületen is megjelenhet.

²⁴⁵ Elektronikus dokumentumok azonosítása - URN:NBN szolgáltatás az OSZK-ban <http://nbn.urn.hu/>

²⁴⁶ 2011. évi CCIV. törvény a nemzeti felsőoktatásról, 53/A.§ (2) bekezdése.

- Interdiszciplináris és nemzetközi együttműködések alakulhatnak ki a nagyobb láthatóságból következően.

Ezen előnyökből fakadóan:

- a kutatás hatékonysága növekszik,
  - a hivatkozások száma nő,
  - a hivatkozások nyomon követése könnyebbé válik.
- + A plagizálás szempontja: Ha nyilvánosan teljes szövegben elérhető a dokumentum, akkor a későbbi visszaélések könnyen kimutathatók lesznek.

Természetesen az open-access publikálásnak, megjelenésnek is vannak problémás pontjai:

- Minőséggel és hitelességgel kapcsolatos kérdések;
- „Predátor” folyóiratok és „ragadozó” kiadók megjelenése;
- Követhetőség és hozzáférés problémái;
- Egységes dokumentumazonosítás;
- Egységes szerzői azonosítás.

Az open-access folyóiratok és repozitóriumok hitelességgel kapcsolatos problémáikhoz szorosan kapcsolódik a parazita/predátor/ragadozó folyóiratok illetve kiadók megjelenése. Ezekről elmondható, hogy komoly tudományos folyóiratnak, kiadónak „álcázva” magukat, minőségi ellenőrzés nélkül jelentetnek meg tanulmányokat, illetve SPAM formájában toboroznak szerkesztő bizottsági tagokat. Sajnos annyira megtévesztő lehet, ezen oldalak kinézete, hogy a gyanútlan szerzők nem is sejtik, hogy egy tudományosan nem elfogadott lapban jelennek meg tanulmányukkal.

Erre válaszul listákat hoznak létre, illetve adatbázisokban rögzítik a predátor gyanús folyóiratokat. Az amerikai Jeffrey Beall például publikációiban és oldalán folyamatosan frissített listában szerepelteti az ilyen kiadókat és folyóiratokat. Magyarországon a Magyar Tudományos Művek Tára folyóirat-adatbázisa is tartalmaz a folyóirat „predátorságára” utaló adatot. Ez az adatbázis egyébként regisztráció nélkül bárki számára elérhető. Az MTMT ezen platformja „predátor bejelentőként” is funkcionál, lehetősége van a szerzőknek egy-egy folyóirat kapcsán predátorként megjelölni a periodikumot. Így az MTMT és az MTA KIK munkatársai megvizsgálják a folyóiratot. [4]

Az intézményi repozitóriumok hálózatban való működését az OAI-PMH protokoll biztosítja. Így valósítható meg a nemzetközi vagy tudományági repozitóriumokhoz való automatikus kapcsolódás. Az intézményi repozitóriumban tárolt dokumentumok metaadatainak aratása/begyűjtése automatikusan történik, meghatározott időközönként. Így megvalósítható például egy egyetemi repozitórium kapcsán, hogy a tárolt doktori értekezések adatait a DART Europe²⁴⁷ repozitóriuma, az adott témában kutató oktatók publikációit pedig egy-egy tudományági repozitórium arassa automatikusan. Ennek hatására az intézményben keletkezett tudományos eredmények láthatók és kereshetők lesznek külföldi rendszerekben is.

Az egységes dokumentumazonosítás rendszere már korábban bemutatásra került. (URN, DOI, Handle...) Az egységes szerzői azonosítás az információrobbanás és az elektronikus megjelenés, valamint a különböző szakirodalmi adatbázisok miatt megoldandó feladat. A egyes szerzők és kutatók megkülönböztetése – a névváltozatok vagy esetleg ugyanazon használt név miatt – még egy rendszerben is nehézséget okozhat. A szakirodalmi adatbázisokban, repozitóriumokban ezért is

²⁴⁷ DART-Europe – Európa országainak PhD értekezéseit egy nyilvános keresőfelületen szolgáltatják. Bárki számára hozzáférhető az értekezések teljes szövege.

alkalmaznak egyedi szerzői azonosítókat. Amikor az adatbázisok, repozitóriumok automatikus kommunikációjáról (aratás, szüretelés) beszélünk, megkerülhetetlen kérdés, hogy mi alapján azonosítja majd az adatokat fogadó rendszer a szerzőt.

Erre adott választ az ORCID²⁴⁸. Az ORCID-t egy nonprofit szervezet hozta létre, amely a különböző adatbázisokban tárolt szerzői, publikációs adatokat igyekszik egységes módon szinkronizálni. Szervezet és személy is regisztrálhat az ORCID oldalán, ezek után kap egy saját felületet és egy azonosítót az adatbázistól. A sok különböző rendszerben a saját szerzői adatai közt pedig megadja az ORCID-ját. Az elgondolás szükségességét és sikerét is jelzi, hogy a legnagyobb kiadók, adatbázisszolgáltatók is csatlakoztak a rendszerhez. Az MTMT adatbázisában is van lehetősége a szerzőknek saját adatlapjukon rögzíteni ORCID azonosítójukat.

Óbudai Egyetem Digitális Archívum (ÓDA)

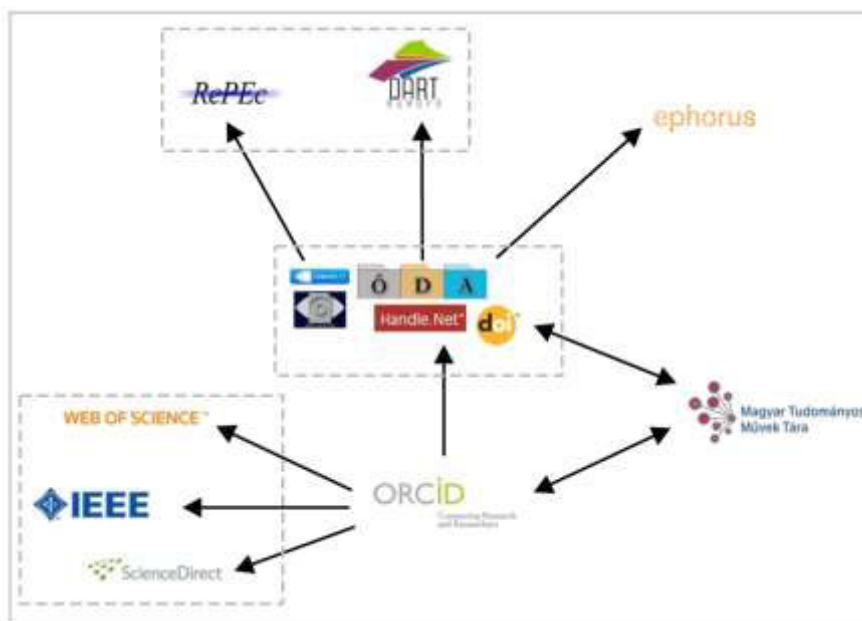
A repozitórium kifejezés főleg tudományos, felsőoktatási, illetve egyéb kutatóhelyek könyvtárában jellemző. A nyílt hozzáférés eszméjéhez kapcsolódó archiváló rendszer az adott kutatóhely, vagy egyetem tudományos eredményeit képes automatikusan összekötni más adatbázisokkal, így kapcsolódva be a világ tudományos vérkeringésébe. Fő jellemzője, hogy szinte csak teljes szövegű dokumentumokat tárol. A feltöltést sokszor maga a kutató végzi a rendszerben a megfelelő jogosultságok birtokában. Emellett az adatbázisban tárolt dokumentumok hozzáférését is képes differenciáltan kezelni a felhasználó, a dokumentumtípus vagy más jellemző függvényében.

Fontos szempont egy repozitórium létrehozásakor, hogy az képes legyen más rendszerekkel való automatikus kommunikációra. Magyarországi viszonylatban a Magyar Tudományos Művek Tárával való kapcsolat kialakítása a legfontosabb fejlesztési irány az intézményi repozitóriumok fenntartói és üzemeltetői számára. (Természetesen azon intézmények számára, ahol még eddig nem alakították ki a kapcsolatot.) 2012-ben az MTMT projekt keretében létrehoztak egy minősítési rendszerre vonatkozó ajánlást az intézményi repozitóriumok számára. "A létező és leendő repozitóriumok üzemeltetői és felhasználói számára fontos megbizonyosodni arról, hogy ezek a szolgáltatások megfelelő színvonalúak: megbízhatóak és hosszú távú biztonságot garantálnak, valamint metaadataikat szabványos protokollokon keresztül osztják meg."²⁴⁹ [5]

Az Óbudai Egyetem intézményi repozitóriuma - az Óbudai Egyetem Digitális Archívuma (ÓDA) - minősítésének előkészítése jelenleg is folyamatban van. [2015.06.30.] Az ÓDA repozitórium minősítési ajánlásoknak való megfeleltetésével megvalósítható lenne az 1. ábrán látható bekapcsolódás a különböző rendszerekbe. (A kommunikáció az Ephorus plágiumkeresővel jelenleg is működő kapcsolat.)

²⁴⁸ Open Researcher and Contributor ID - <http://orcid.org/>

²⁴⁹ Holl András [et al.]: MTMT rendszerrel együttműködő repozitóriumok minősítésének ajánlásai : Repozitóriumok minősítése, 2012. - https://www.mtmt.hu/system/files/mtak_tamop_repozitoriumok_101_v4c.pdf [2015.05.15.]

1. ábra: Az Óbudai Egyetem Digitális Archívumának lehetséges kapcsolódásai más rendszerekhez

Szakdolgozatok és diplomamunkák digitális tárolása

Érdeemes megvizsgálni egy speciális dokumentumtípus kapcsán, hogy milyen különbségek tapasztalhatók a hagyományos és az elektronikus tárolás, szolgáltatás szintjén. Egy egyetemi könyvtár gyűjteményében a szakdolgozatok és diplomamunkák tárolása, megőrzése és szolgáltatása – *valamint plágiumellenőrzése* - fontos kérdés napjainkban.

A legtöbb felsőoktatási intézményben még akkor döntöttek a szakdolgozatok egységes könyvtári tárolásáról, amikor az elektronikus formában történő beadás ritka volt. Ezért az egyetemi könyvtárak többféle problémával találkoztak, attól függően, hogy milyen információhordozón van a szakdolgozat. Szakdolgozatok és diplomamunkák tárolása történhet papír alapon kötetve, elektronikus formában, fizikai tárolón (CD/DVD), illetve digitális formában.

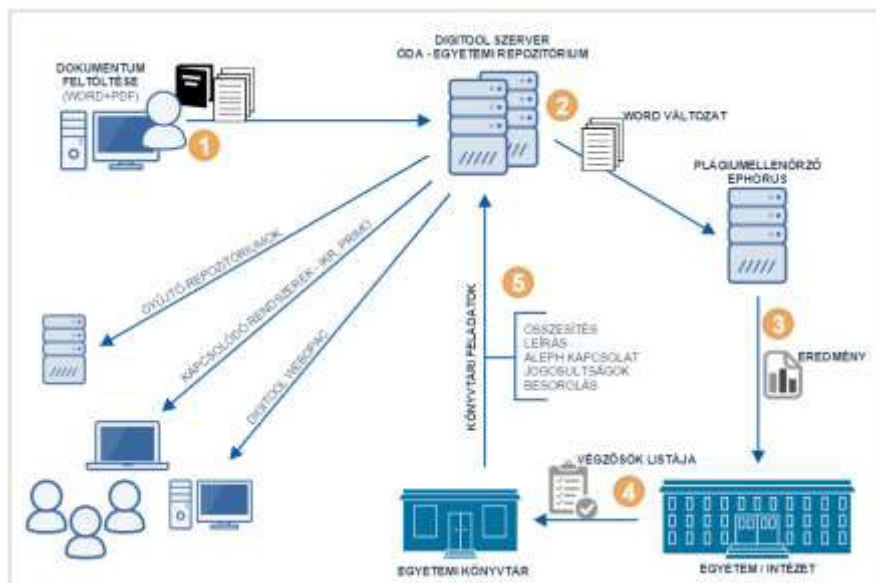
A papír alapú szakdolgozatok esetében a tárolás, a helyhiány és a biztonság mind problémás tényező. Sok helyet foglal el a raktárban és garantáltan félévről-félévre gyarapszik az állomány. Az ilyen bekötött szakdolgozatok esetében a gyenge tinta- illetve papírminőség miatt rongálódhat a fizikai hordozó. Külön problémát jelent a szándékos károkozás és a lopás. Mivel itt egyedi nyomtatott dokumentumokról beszélünk, egy-egy oldal kivágása visszafordíthatatlan károkat okozhat, pótolhatatlan lesz a hiányzó rész. Ezért is gyakori, hogy ezeket az állományrészeket utólag digitalizálják és - *ugyanúgy, ahogyan a friss diplomamunkákat is* – elektronikusan, repozitóriumokban tárolják.

A plágiumellenőrző rendszerek elterjedésével az elektronikus formátumok használata egyre gyakoribb lett a diplomamunkák esetében is. Az első időszakban ezek még fizikai tárolókon kerültek archiválásra, CD vagy DVD hordozókon, tehát a szakdolgozatok állományegysége ezekkel is bővült. Ezek az egységek értelemszerűen kevesebb helyet foglaltak a raktári polcokon, de a CD/DVD lemezek tömeges gyártása a minőség rovására ment. Így a jelenleg kapható írható lemezek átlagosan 10-15 évig őrzik meg a tárolt adatokat. A minőség és adatvesztés akkor is bekövetkezik, ha az adott lemez egyáltalán nem volt használatban. Természetesen ezeket a szakdolgozatokat is digitális adattárakba, repozitóriumokba kell rendezni a hosszú távú megőrzés érdekében.

Egy-egy repozitórium alkalmas arra, hogy gyűjteménykezelésében visszaadja az adott intézmény felépítését. Így elkülönítve lehet tárolni az egyes intézeteken és tanszékeken megvédett diplomamunkákat, de ezzel együtt tematikus gyűjteményeket is létre lehet hozni. Fontos szempont,

hogyan a repozitórium képes legyen a hozzáférést biztonságosan megoldani. Ez nem csak a szakdolgozatok esetében fontos, de ennél a repozitóriumi egységnél mindenképp megoldandó feladat. Az felsőoktatási intézmények eltérően szabályozzák a szakdolgozatok tárolásának és szolgáltatásának kérdését. A korlátozott, esetlegesen jelszóhoz kötött, vagy más módon autentikációt igénylő hozzáférés szinte minden intézménynél jelen van. Tehát fontos egy ilyen dokumentumtár esetében a jogosultságoknak megfelelő szolgáltatás kialakíthatósága. [6]

Az Óbudai Egyetem Digitális Archívuma 2011 óta ad helyet – többek közt - az Egyetemen keletkezett szakdolgozatoknak, diplomamunkáknak és TDK dolgozatoknak. Ezen állományok esetében a hallgatók önállóan töltik fel dolgozatukat a repozitóriumba, ezzel pedig elindítják a plágiumkeresést is. A 2. ábra részletesen leírja a repozitóriumi feltöltés és a plágiumellenőrzés folyamatát.

2. ábra: Szakdolgozatok repozitóriumi tárolása és a plágiumellenőrzés rendszere az Óbudai Egyetemen

1. A hallgató bejelentkezik az ÓDA feltöltő felületére a NEPTUN azonosítójával. Az autentikációt követően a feltöltendő dolgozat legfontosabb metaadatait kell megadnia. Az űrlapon a hallgató e-mail címe és a feladatot kiíró intézet is szerepel. A feltöltési folyamat végén a dolgozat doc – *vagy bármely más szöveges (rtf, txt, odt...)* – és pdf formátumát kell csatolni, majd “elküldeni” a feltöltött állományt. Ahogy a hallgató rákattint az “elküld” gombra, a rendszer egy automatikus mail üzenetet küld a feltöltés minden lényeges adatával. Ezt kinyomtatva tud a hallgató jelentkezni a záróvizsgára, ezzel bizonyítja, hogy feltöltötte a rendszerbe a dolgozatát.
2. Az ÓDA a feltöltést követően a doc fájlt továbbítja a plágiumellenőrző szerverére, ahol az a feladatot kiíró intézetnek megfelelő “mappába kerül”.
3. Amint a plágiumkeresés folyamata befejeződik, a rendszer továbbítja az eredményt az adott mappának/intézetnek megfelelő intézeti adminisztrátor mail címére. Az adminisztrátor pedig eljuttatja azt a hallgató konzulenséhez.
4. Amint a záróvizsgák lezajlottak az Egyetem intézetei megküldik az Egyetemi Könyvtárnak az aktuális felévben sikeres záróvizsgát tett hallgatók listáját. Természetesen ez a lista tartalmazza a titkosításra és a bizalmas kezelésre vonatkozó adatokat is.
5. Az eddig háttértárolón lévő hallgatói feltöltésekkel ekkor kezdődik meg a feldolgozó munka. A könyvtár munkatársai az intézetektől kapott listák alapján kiegészítik, kategorizálják és besorolják a leírásokat, megfelelő jogosultságokkal és korlátozással látják el metaadat és teljes szöveg szinten a dolgozatokat.

A folyamat végén a megvédett szakdolgozatok – amennyiben nem vonatkozik rájuk titkosítás és bizalmas kezelés – teljes szövegben, kereshető módon elfoglalják helyüket a repozitórium egyik fontos egységében, a szakdolgozatok és diplomamunkák gyűjteményében.

Összefoglalás

Tanulmányomban az egyetemi és kutatóhelyi könyvtárak napjaink egyik legfontosabb feladatával foglalkoztam, az intézményi tudásvagyon biztonságos, hosszú távú megőrzését szolgáló repozitórium kialakításával és legfontosabb funkcióival. A tudományos kommunikáció hagyományostól eltérő változatai, az elektronikus közlési formák és információhordozók elterjedése is nagyban hozzájárult a repozitóriumok megjelenéséhez. A következő oldalakon az elektronikus és a hagyományos dokumentumok előnyeit és hátrányait vettem sorra, külön foglalkoztam a nemzeti és nemzetközi számbavételt lehetővé tevő azonosítószámokkal. Ezután az Óbudai Egyetem intézményi repozitóriumának, az Óbudai Egyetem Digitális Archívumának szolgáltatásait és kapcsolódási pontjait mutattam be. Végül egy speciális dokumentumtípus kapcsán - szakdolgozatok és diplomamunkák – mutattam be, hogy milyen előnyökkel szolgálhat a repozitórium tárolás, akár a plágiumellenőrzés rendszerével összekapcsolva.

Referenciák

- [1] ISBN útmutató / [összeáll. Csirmazné Rezi Éva és Szabó Erika Zita] ; [közread. az] Országos Széchényi Könyvtár. Budapest : OSZK, 2012.
- [2] DOI® Handbook - Digital object identifier system / doi.org. DOI:10.1000/182
- [3] 2011. évi CCIV. törvény a nemzeti felsőoktatásról, 53/A.§
- [4] Beall, Jeffrey: Predatory publishers are corrupting open access. In: Nature, 2012., 489. sz., 179. p.
- [5] Holl András [et al.]: MTMT rendszerrel együttműködő repozitóriumok minősítésének ajánlása : Repozitóriumok minősítése, 2012. - https://www.mtmt.hu/system/files/mtak_tamop_repozitoriumok_101_v4c.pdf [2015.05.15.]
- [6] Berek László: A szakdolgozati állomány védelme és biztonságos szolgáltatása. In: n: Kovács Tibor (szerk.) Biztonságtechnikai Szimpózium, a Magyar Tudomány Ünnepe 2014 keretében. Budapest : Óbudai Egyetem 2015.